

Vier exotische eekhoorns met Europese aandacht

Hans Hollander, Bureau van de Zoogdierverseniging

Afgelopen jaren hebben we met enige regelmaat een exotische eekhoorn in deze nieuwsbrief behandeld. In 2015 is een overzicht gepubliceerd van de ontwikkelingen in deze groep in de laatste tien jaar. In deze Kijk op Exoten bespreken we de actuele situatie van de vier exotische eekhoorns die zijn opgenomen op de nieuwe Unielijs met 'exoten van EU-belang'.

Eekhoorns en de EU-verordening invasieve exoten

In 2015 is de EU-verordening 1143/2014 in werking getreden. Deze verordening heeft als doel om de negatieve impact van invasieve exoten in de EU zoveel als mogelijk te beperken. Centraal in deze verordening staat de Unielijs; een lijst met 'invasieve exoten van EU-belang', waarvoor een verbod geldt op import en handel, bezit, transport, teelt, vermeerdering en vrijlaten. Lidstaten dienen de aanwezigheid van de soorten op deze lijst te monitoren en aanwezige populaties te bestrijden. Deze Unielijs is eind 2015 in meerderheid aangenomen door de lidstaten maar op dit moment (eind maart 2016) echter nog niet in werking getreden. Op deze Unielijs staan negen zoogdiersoorten, waarvan er twee niet in Nederland voorkomen: rode neusbeer en Indische mangoeste. Naast wasbeer, muntjak en beverrat, gaat het om vier exotische eekhoornsoorten: grijze eekhoorn, Siberische grondeekhoorn, Pallas' eekhoorn en Amerikaanse voseekhoorn. Het is niet uitgesloten dat de Unielijs de komende jaren wordt aangevuld met andere exoten. Op dit moment lijken daarvoor geen andere eekhoorns in beeld.

Aantal en locatie van de meldingen

In tabel 1 is een overzicht gegeven van (het aantal) gevalideerde meldingen van de vier soorten eekhoorns in Nederland. In de afgelopen 10 jaar. Het gaat daarbij om ruim 900 meldingen, verdeeld over twaalf soorten. Van de Pallas' eekhoorn en de Siberische grondeekhoorn komen verreweg de meeste meldingen binnen. Dat is natuurlijk niet zo verwonderlijk, aangezien dat de enige exotische

Grijze eekhoorn. (Foto: Bernadette van Noort)

soorten zijn waarvan we in Nederland zich voortplantende populaties in het wild hebben.

Grijze eekhoorn

Het aantal gevalideerde waarnemingen van deze soort in Nederland is gering. Het aantal meldingen is groter; zo waren er in 2014 negen meldingen en in 2015 drie. Bij al deze meldingen ontbreekt afdoende bewijs in de vorm van een eenduidige foto. Er worden bij eekhoorns echter veel vergissingen gemaakt. Meestal is sprake van grijs- of donkergekleurde inheemse eekhoorns. In grote delen van Groot-Brittannië (GB) is de soort zeer algemeen en heeft de inheemse rode eekhoorn op veel plaatsen verdrongen. In parken kan de soort soms zeer opdringerig zijn bij mensen. Van een situatie als in GB is in ons land zeker geen sprake. Sterker nog, er zijn géén aanwijzingen dat er een gevestigde populatie is in Nederland. Naast verdringing van de inheemse rode eekhoorn zorgt de grijze eekhoorn voor schade aan beuk, eik, populier, hazelaar en maïs en is deze een vector van het West-Nijl-virus. Plaatsing op de EU-lijst heeft voor Nederland geen gevolgen.

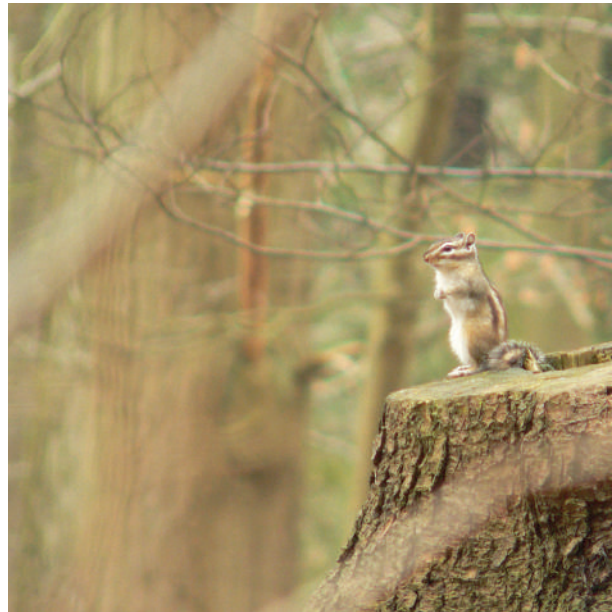
Tabel 1.

Overzicht van gevalideerde waarnemingen van de vier eekhoornsoorten op de Europese conceptlijst van invasieve exoten in Nederland in de periode 2005-2015. (Bron: Zoogdierverseniging / NDFF)

	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15
Grijze eekhoorn	4	1	2	1		2	1		1		
Pallas' eekhoorn	6	6	8	26	68	26	76	204	17		
Siberische grondeekhoorn	52	28	39	18	34	19	15	47	25	91	50
Amerikaanse voseekhoorn							3				

Siberische grondeekhoorn

Van de Siberische grondeekhoorn zijn in Nederland twee populaties aanwezig. Een bij Tilburg (vanaf 1972) en de ander bij Weert. Het grotere aantal waarnemingen in 2014 heeft niet zozeer te maken met een flinke toename in aantallen of verspreiding, maar is veroorzaakt door het onderzoek dat de Zoogdiervereniging in 2014 aan de populatie in Tilburg heeft uitgevoerd. In hoeverre deze soort schadelijk is voor onze natuur in het algemeen en de inheemse rode eekhoorn in het bijzonder, is niet duidelijk. Onderzoek in diverse Europese landen heeft negatieve effecten nog niet aangetoond. Het is daarom opvallend dat deze soort überhaupt op de Europese lijst is opgenomen. Wat dat bij vaststelling voor de lijst voor de populaties in Tilburg en Weert en de grote populatie in het Zoniënwood bij Brussel zal betekenen, is op dit moment nog volstrekt onduidelijk.

Siberische grondeekhoorn. (Foto: Erik Korsten)

Pallas' eekhoorn

Of er voor de Pallas' eekhoorn nog steeds sprake is van een zich voortplantende populatie, is maar de vraag. Sinds 2011 is de Zoogdiervereniging in opdracht van de overheid de enige populatie (die zich bij Weert bevindt), aan het wegvangen. Aan de meldingen in tabel 1 is goed te zien dat dit aardig lukt. Er zijn inmiddels bijna 250 dieren gevangen en de laatste waarneming was in mei 2015; daarvoor was de laatste vangst in april 2013. We vermoeden dat er nog hooguit enkele exemplaren aanwezig zijn. Met behulp van inventarisaties naar vraatsporen aan bast van bomen en struiken werd in 2015 getracht de laatste exemplaren in beeld te krijgen. Dat leverde echter geen dieren op. Het in 2015 gevangen dier werd door een bewoner waargenomen en gemeld. Mochten mensen in de omgeving van Weert een Pallas' eekhoorn waarnemen, dan is het erg belangrijk dat ze deze melden, zodat we die dieren kunnen wegvangen en zo kunnen voorkomen dat zich weer een populatie gaat vormen. In diverse andere landen is de inheemse rode eekhoorn verdrongen, nadat een populatie van Pallas' eekhoorn zich vestigde. De soort wordt in verband

gebracht met de verspreiding van ziektes als pest, tyfus en Japanse gevlekte koorts. Ook bij deze soort vinden nog veel vergissingen plaats, waarbij meestal sprake is van grijs- of donkergekleurde inheemse eekhoorns.

Amerikaanse voseekhoorn

Deze soort is alleen in 2011 met zekerheid vastgesteld in Nederland. Het gaat om twee waarnemingen van vermoedelijk hetzelfde dier in Tiel en een doodvondst van een verkeersslachtoffer nabij Tiel. In 2013 was er een onzekere waarneming in Venlo en in 2015 waren er onzekere waarnemingen in Ede en Roermond. De Amerikaanse voseekhoorn kan bij vestiging de inheemse rode eekhoorn vermoedelijk verdringen, kan ziekten en parasieten overbrengen op deze soort en kan schade aanrichten in maïs en aan knoppen van bomen (boomkwekerijen). Plaatsing van de soort op de EU-lijst heeft voor Nederland geen gevolgen.

Oproep meldingen met foto

In het kader van het verspreidingsonderzoek zijn alle meldingen belangrijk. Meldingen van exotische eekhoorns kunnen worden doorgegeven via: Telmee.nl of Waarneming.nl

Het is belangrijk waarnemingen voor zover mogelijk te voorzien van een foto, zodat de aanwezigheid van de soort met zekerheid kan worden vastgesteld.